

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

**ЛЮДСЬКИЙ РОЗВИТОК**

---

(назва навчальної дисципліни)

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ  
до проведення поточного контролю  
з навчальної дисципліни  
підготовки докторів філософії**

**зі спеціальності**

---

(шифр і назва спеціальності)

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

кафедрою управління персоналом і економіки праці,  
протокол ....№.... від..... (до 25.04.2016)

## 1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Поточний контроль успішності навчання здобувачів з дисципліни «Людський розвиток» та рівня сформованості у них компетентностей, які підтримуються даною навчальною дисципліною, здійснюється у таких формах:

- активна участь у навчальній діяльності на лекції;
- тестування та виконання завдань за матеріалами змістовних модулів;
- активна участь у дискусіях та семінарах на практичних заняттях;
- результати виконання практичних завдань;
- виступ з презентацією та виконання есе;
- виконання завдань для самостійної роботи.

Поточний контроль успішності навчання у формі активної участі у навчальній діяльності на лекції здійснюється на кожному лекційному занятті усно. Типовий приклад такої форми контролю наведено у розділі «Завдання для поточного контролю успішності навчання».

Поточний контроль успішності навчання у формі активної участі у дискусіях та семінарах на практичних заняттях здійснюється згідно програми навчальної дисципліни. Типовий приклад цієї форми контролю наведено у розділі «Завдання для поточного контролю успішності навчання».

Зазначені форми і засоби поточного контролю успішності навчання здобувачів з навчальної дисципліни «Людський розвиток» спрямовані на стимулювання систематичної поточної навчальної та самостійної роботи тих, хто навчається, підвищення об'єктивності оцінювання їхніх знань, запровадження здорової конкуренції між здобувачами у навчанні, виявлення і розвитку їхніх творчих і дослідницьких здібностей.

Мінімально можлива кількість балів за поточний контроль упродовж семестру – 50.

Результати всіх форм поточного контролю є невід'ємними складовими **критеріїв підсумкового оцінювання знань здобувачів**, наведених у відповідному розділі навчально-методичного забезпечення дисципліни «Людський розвиток».

## 2. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

### 2.1. Типові приклади завдань для поточного контролю за формами.

2.1.1 Типовий приклад завдань для форми поточного контролю активна участь у навчальній діяльності на лекції, а саме контрольних запитань за темою лекційного заняття «Індекс людського розвитку регіонів України»:

1. В чому полягає необхідність вдосконалення методики обрахунку ІЛР ПРООН при застосуванні всередині країни.

2. Наведіть, які існують методики розрахунку індексу людського розвитку, запропоновані українськими вченими.

3. Охарактеризуйте методику побудови індексу регіонального людського

розвитку запропоновану у 2012 р.

4. За якими блоками показників проводиться оцінка людського розвитку регіонів України?

5. Яка спостерігається динаміка показників рівня людського розвитку регіонів України?

2.1.2. Типовий приклад завдань для форми поточного контролю активна участь у дискусіях та семінарах на практичних заняттях, а саме питань на семінар за темою «Здоров'я і тривалість життя в контексті людського розвитку»:

1. Проблеми охорони здоров'я в Україні.
2. Способи продовження тривалості життя в умовах техногенної кризи.
3. Вплив інституційних змін на якість обслуговування закладів охорони здоров'я та тривалість життя.
4. Стан охорони здоров'я населення України
5. Зв'язок рівня здоров'я та смертності.
6. Вплив переходу від аграрного до індустріального суспільства на рівень здоров'я населення.
7. Передумови збереження здоров'я та довголіття людини.

2.1.3. Приклади типових практичних завдань за темами

Змістовий модуль 1. Вимірювання рівня людського розвитку

Тема 3. Теорія людського капіталу – економічна основа концепції людського розвитку

Виконання аналітично-розрахункових завдань: Вирішення задач за інвестиціями у людський капітал (на розрахунок чистого дисконтованого прибутку від інвестицій, періоду окупності та індексу прибутковості).

Задача 1. Визначте ефективність підвищення кваліфікації десяти співробітників підприємства, на яке було витрачено 25 тис. грн., якщо після їх навчання випуск продукції на підприємстві підвищився на 45 тис. грн. на місяць. Норма дисконтування складає ( $E_n$ ) 0,25. Розрахунок провести на два роки.

Задача 2. Визначити ефективність вкладання коштів у розвиток 8 працівників, якщо щорічні витрати на розробку методичного забезпечення складають 20 тис. грн., поточні витрати на: оплату праці тренерів – 4 тис. грн., оренду приміщення для навчання – 2 тис. грн., ілюстративний матеріал – 550 грн. Підвищення продуктивності після розвитку складає 3,4 тис. грн./осіб. Норма дисконтування складає 23%.

Задача 3. У зв'язку з розширенням дилерської мережі ВАТ «Альтера» провела навчання персоналу у складі 20 осіб. Витрати на навчання одного спеціаліста в галузі маркетингу 10 000 грн. Тривалість дії програми навчання на продуктивність праці склала, за попередніми розрахунками, п'ять років. Вартісна оцінка розходжень в результативності праці найкращих та середніх працівників у відділі маркетингу склала 15 000 грн. Визначте, на які параметри роботи ВАТ будуть впливати результати навчання працівників. Розрахуйте ефект впливу програми навчання на підвищення продуктивності праці.

#### Тема 4. Індекс людського розвитку

Вирішення практичних задач на визначення індексу людського розвитку та його складових

Задача 1. Розрахуйте індекс людського розвитку для країни, користуючись даними табл. 2.1. Відповідь обґрунтуйте.

Таблиця 2.1

#### Вихідні дані для розрахунку

Показник	Значення
Середня очікувана тривалість життя при народженні, років	69,8
Очікувана тривалість навчання населення, яке ще отримує освіту	17
Середня кількість років, витрачених на навчання населенням у віці від 15 років та старше	10
ВНД на душу населення, \$	897

#### Змістовний модуль 2. Складові людського розвитку

Тема 6. Здоров'я і тривалість життя населення в контексті людського розвитку  
Виконання аналітично-розрахункових завдань.

Задача 1. Підприємство «Х» провело модернізацію обладнання цеху № 1, результатом чого стало скорочення викидів шкідливих речовин на 20%. За результатами піврічної роботи підприємства після впровадження даних заходів зросла кількість відпрацьованих людино-днів на 10% й склала 242 дні. Середньооблікова чисельність персоналу складає 1200 осіб, із яких протягом минулого року 12% хворіли через незадовільний стан довкілля на підприємстві. Обсяг товарної продукції за останні півроку склав 12 млн. грн.

Розрахувати економічний ефект від зменшення захворюваності працівників. Зробіть необхідні висновки щодо соціальних зисків від запровадження природоохоронних заходів.

Задача 2. В результаті природоохоронних заходів на підприємстві скоротилися витрати на виплату допомоги по тимчасовій непрацездатності працівникам, які хворіли внаслідок забруднення довкілля на 30%. До запровадження заходів щорічні витрати склали 500 тис. грн. при середньообліковій чисельності персоналу 600 осіб, з яких 20% хворіли внаслідок забруднення довкілля. Кількість невідпрацьованих людино-днів через захворювання склало в минулому році 150 днів.

За результатами річної роботи підприємства після впровадження даних заходів зросла кількість відпрацьованих людино-днів на 15% й склала 225 днів.

Розрахувати економічний ефект від скорочення витрат на виплати з тимчасової непрацездатності.

### 2.2. Завдання для поточного контролю за формами.

2.2.1. Перелік завдань для практичних занять наведено в табл. 2.2

**Перелік завдань для практичних та семінарських занять**

Теми	Завдання для семінарських та практичних занять
<b>Змістовний модуль 1. Вимірювання рівня людського розвитку</b>	
<b>Тема 1.</b> «Людський розвиток» як навчальна дисципліна і галузь наукових досліджень	<p align="center">Практичне заняття</p> 1. Практичне завдання на визначення переваг та недоліків в етапах економічного розвитку країни. 2. Есе та тему «Що я, як Прем'єр-міністр України, можу зробити для підвищення рівня людського розвитку». 3. Ділова гра «Процес людського розвитку». 4. Практичне завдання «Вирішення практичних ситуацій щодо місця України у світових рейтингах людського розвитку».
<b>Тема 3.</b> Теорія людського капіталу – економічна основа концепції людського розвитку	<p align="center">Практичне заняття</p> 1. Виконання аналітично-розрахункових завдань
<b>Тема 4.</b> Індекс людського розвитку	<p align="center">Практичне заняття</p> 1. Вирішення практичних задач на визначення індексу людського розвитку та його складових.
<b>Тема 5.</b> Індекс людського розвитку регіонів України	<p align="center">Практичне заняття</p> 1. Аналітичне завдання. 2. Рольова гра «Інопланетяни на сільському ринку».
<b>Змістовний модуль 2. Складові людського розвитку</b>	
<b>Тема 6.</b> Здоров'я і тривалість життя в контексті ЛР	<p align="center">Практичне заняття</p> 1. Ділова гра «Чиста вода» 2. Виконання аналітично-розрахункових завдань
<b>Тема 7.</b> Освіта, культура, інтелектуальний потенціал як чинники людського розвитку	<p align="center">Практичне заняття</p> 1. Аналітично-розрахункове завдання «Визначення періоду окупності підготовки фахівця» 2. Аналітичне завдання «Рівень освіти в регіонах України в 2015 р.»
<b>Тема 8.</b> Економічне зростання, зайнятість і людський розвиток	<p align="center">Практичне заняття</p> 1. Виконання аналітично-розрахункових завдань.
<b>Тема 9.</b> Рівень життя, нерівність і людський розвиток	<p align="center">Практичне заняття</p> 1. Розв'язання кейсу 2. Аналітичне завдання «Рівень добробуту в регіонах України в 2015 р.»

2.2.2. Перелік тем та питань для семінарських занять наведено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

### Тематика семінарських занять

Теми	Теми та питання для семінарських занять
<b>Змістовний модуль 1. Вимірювання рівня людського розвитку</b>	
Тема 2. Сталий людський розвиток	Семінарське заняття на тему: «Національні цілі розвитку тисячоліття: Україна-2015» 1. Подолання бідності: стан та перспективи досягнення до 2015 р. 2. Забезпечення якісної освіти впродовж життя. 3. Забезпечення гендерної рівності: причини неможливості досягнення до 2015 р. 4. Фактори досягнення скорочення дитячої смертності протягом до 2020 р. 5. Обмеження поширення ВІЛ-інфекції/СНІДу та туберкульозу і започаткування тенденції до скорочення їх масштабів. 6. Пріоритети розвитку України на період після 2015 року.
<b>Змістовний модуль 2. Складові людського розвитку</b>	
Тема 6. Здоров'я і тривалість життя в контексті ЛР	Семінарське заняття на тему: «Здоров'я і тривалість життя в контексті людського розвитку»: 1. Проблеми охорони здоров'я в Україні. 2. Способи продовження тривалості життя в умовах техногенної кризи. 3. Вплив інституційних змін на якість обслуговування закладів охорони здоров'я та тривалість життя. 4. Стан охорони здоров'я населення України 5. Зв'язок рівня здоров'я та смертності. 6. Вплив переходу від аграрного до індустріального суспільства на рівень здоров'я населення. 7. Передумови збереження здоров'я та довголіття людини.
Тема 10. Гендерний розвиток у контексті концепції людського розвитку	Семінарське заняття на тему «Гендерні стереотипи, що розповсюджені в Україні»: 1. Зміни в економічному і соціальному становищі жінок в XXI столітті. 2. Відмінності в здоров'ї та тривалості життя чоловіків і жінок. 3. Соціальні причини низької народжуваності, хвороб та смертності. 4. Гендерні стереотипи у виборі професії і роду діяльності. 5. Нерівномірний розподіл домашньої роботи в сім'ї.

2.2.3. Самостійна робота студента над засвоєнням даної навчальної дисципліни включає вивчення і конспектування питань, що винесені на самостійне опрацювання, підготовка до доповідей, виступів на семінарських заняттях. По кожній з тем дисципліни передбачено вивчення теоретичних питань, що вимагає від студентів роботи не тільки над навчально-методичною літературою, а й над матеріалами періодичних видань та законодавчими і нормативними актами. Перелік контрольних запитань для самодіагностики за темами навчальної дисципліни наведено нижче.

Контрольні запитання для самодіагностики

Тема 1. «Людський розвиток» як навчальна дисципліна і галузь наукових досліджень

- 1.1. В чому полягає сутність економічного розвитку та людського розвитку?
- 1.2. Назвати основні положення концепції людського розвитку.
- 1.3. Наукові погляди А. Сена.
- 1.4. Основні положення теорії лінійних стадій зростання У. Ростоу.
- 1.5. Назвіть положення теорії розвитку А. Льюїса.
- 1.6. Визначте особливості моделі структурних перетворень Х. Ченері.

Тема 2. Сталий людський розвиток

- 2.1. Визначте екологічні наслідки економічного зростання в економічно розвинених країнах.
- 2.2. Назвіть основні напрями Декларації тисячоліття.

Тема 3. Теорія людського капіталу – економічна основа концепції людського розвитку

- 3.1. Надайте характеристику людському капіталу.
- 3.2. Визначте види людського капіталу за різними класифікаційними ознаками.
- 3.3. Визначте схожості та відмінності між людським та фізичним капіталом.
- 3.4. Надайте характеристику інвестиціям в людський капітал. Визначте види інвестицій.
- 3.5. Які існують підходи до оцінки економічної ефективності інвестицій в людський капітал?
- 3.6. Які існують підходи до оцінки економічної ефективності інвестицій в людський капітал?

Тема 4. Індекс людського розвитку

- 4.1. Доцільність використання індексу людського розвитку при визначенні рівня його розвитку.
- 4.2. Визначте складові індексу людського розвитку.
- 4.3. Визначте складові субіндексів людського розвитку.
- 4.4. Назвіть сутність підходів до визначення індексів злиденності населення в залежності від рівня розвитку країни.
- 4.5. Зазначте положення методики вимірювання гендерної нерівності.

Тема 5. Індекс людського розвитку регіонів України

- 5.1. В чому полягають положення методики розрахунку ІЛР в Україні?
- 5.2. Визначте складові національної методики визначення ІЛР?.
- 5.3. Назвіть основні тенденції в рівні ЛР за регіонами України.

Тема 6. Здоров'я і тривалість життя в контексті ЛР

- 6.1. Надайте характеристику категорії «здоров'я» та його основним визначенням.
- 6.2. Обґрунтуйте роль системи охорони здоров'я в зростанні ІЛР.
- 6.3. Визначте проблеми сучасного життя, що впливають на погіршення здоров'я населення.
- 6.4. Надайте сутнісну характеристику профілактики захворюваності та смертності населення.



Тема 7. Освіта, культура, інтелектуальний потенціал як чинники людського розвитку

7.1. Надайте характеристику таким категоріям, як «освіта», «навчання», «професійне навчання».

7.2. Визначте роль грамотності в системі формування інтелектуального суспільства.

7.3. Назвіть та надайте характеристику освітнім та освітньо-кваліфікаційним рівням, прийнятим в системі освіти України.

7.4. Визначте рівні Національної рамки кваліфікацій.

7.5. Визначте роль культури в досягненні людського розвитку.

Тема 8. Економічне зростання, зайнятість і людський розвиток

8.1. Надайте характеристику продуктивній зайнятості.

8.2. Визначте сутність та особливості нових форм зайнятості.

8.3. Принципи державної політики в сфері зайнятості та їх відповідність положенням Конвенції МОП.

Тема 9. Рівень життя, нерівність і людський розвиток

9.1. Надайте характеристику поняттю «добробут» та визначте його роль в реалізації концепції людського розвитку.

9.2. Що таке рівень життя? Визначте основні показники його виміру.

9.2. Які існують соціальні стандарти життя?

9.3. Назвіть характеристики економічної нерівності.

9.4. В чому полягає державна політика подолання бідності.

Тема 10. Гендерний розвиток в контексті

концепції людського розвитку

10.1. Визначте еволюцію поглядів на гендерну нерівність.

10.2. Визначте роль гендерної нерівності у людському розвитку.

10.3. В чому проявляється нерівність чоловіків і жінок на ринку праці?

10.4. Визначте положення соціальної політики рівних можливостей.

### **3. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ**

Система оцінювання успішності навчання здобувача та рівня сформованості у нього компетентностей, які підтримуються навчальною дисципліною «Людський розвиток» (Програма навчальної дисципліни «Людський розвиток») враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи.

При розрахунку підсумкової оцінки успішності здобувача з навчальної дисципліни «Людський розвиток» слід вважати, що кожна форма поточного контролю має різну питому вагу у формуванні його компетентностей, які забезпечуються навчальною дисципліною.

З урахуванням вагомості кожної форми поточного контролю успішність навчання здобувача з навчальної дисципліни у підсумку оцінюється у відповідних балах (табл. 3.1) за формулою:

$$R = A + B + C + D + E + F,$$

де R – підсумковий максимальний бал, який здобувач може отримати за успішне виконання усіх форм поточного контролю – 80;

A – максимальна кількість балів, яку здобувач може отримати за активну участь у навчальній діяльності на лекції (табл. 3.2) (A=12).

B – максимальна кількість балів, яку здобувач може отримати за участь у семінарських та виконанні практичних завдань (B=25);

C – максимальна кількість балів, яку здобувач може отримати за виконання самостійної роботи (C=31);

D – максимальна кількість балів, яку здобувач може отримати за написання есе (D=3);

E – максимальна кількість балів, яку здобувач може отримати за розробку та захист презентації (E=3);

F – максимальна кількість балів, яку здобувач може отримати за виконання поточної контрольної роботи (F=6).

Виконання кожного завдання для поточного контролю успішності здобувача оцінюється відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

Розподіл балів за виконання завдань поточного контролю за формами у межах тем змістових модулів наведено в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

**Розподіл балів за формами поточного контролю та змістовними модулями**

Форма поточного контролю	Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2					Сума балів
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Есе	Поточна контрольна робота	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Презентація	Поточна контрольна робота	
Максимальна кількість балів	6	12,5	15,5	3	3	6	12,5	15,5	3	3	80

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності та іншої академічної документації.

Здобувач отримує право на виконання завдань підсумкового контролю - допуск до заліку, якщо кількість балів, одержаних за результатами перевірки успішності під час поточного контролю відповідно до змістового модуля впродовж семестру, в сумі досягла 50 балів.

## 4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

### 4.1. Основна

1. Людський розвиток в Україні: історичний вимір трансформації державної соціальної політики (колективна монографія) / за ред. Е. М. Лібанової. – К. : Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України, 2014. – 380 с.
2. Грішнова О. А. Людський розвиток: навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2006. – 308 с.
3. Сталий розвиток суспільства: навчальний посібник / авт.: А. Садовенко, Л. Масловська, В. Серета, Т. Тимочко. – 2 вид. – К.; 2011. – 392 с.
4. Людський розвиток в Україні. Модернізація соціальної політики: регіональний аспект (колективна монографія) / за ред. Е.М. Лібанової ; Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. – К., 2015. – 356 с.

### 4.2. Додаткова

5. Сталий людський розвиток: забезпечення справедливості: Національна доповідь / кер. авт. колективу Е.М. Лібанова / Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи. – Умань : Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2012. – 412 с.
6. Населення України: демографічні складові людського розвитку / за ред. О.М. Гладуна. – Умань : Видавець «Сочінський», 2015. – 180 с.
7. Malik Kh. Human Development Report 2014: Sustaining Human Progress: Reducing Vulnerabilities and Building Resilience. – Communications Development Incorporated, Washington DC, USA, 2014. – 28 p.

8. Методика вимірювання регіонального людського розвитку - <http://narodkontrol.org.ua/deyat/ind/3.pdf>

#### **4.3. Ресурси Інтернет**

9. Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи Національної академії наук України – Режим доступу : <http://www.idss.org.ua/public.html>

10. Офіційний сайт Держкомстату України – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>

11. Офіційний сайт ПРООН в Україні – Режим доступу : <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/>

12. Офіційний сайт ООН в Україні – Режим доступу : <http://www.un.org.ua/ua>

13. Офіційний сайт Всесвітньої організації охорони здоров'я <http://www.who.int/countries/en/>

14. Human Development Reports Режим доступу: <http://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/hdr/>

...